

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä.

§ 97

Valtuustoaloite pormestarimallin alasajosta - Perussuomalaisten valtuustoryhmä

TRE:4765/00.00.01/2020

Valmistelija / lisätiedot:
Reija Linnamaa

Valmistelijan yhteystiedot

Strategiajohtaja Reija Linnamaa, puh. 040 572 9610, etunimi.
sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Kaupunginlakimies Jouko Aarnio, puh. 040 514 4884, etunimi.
sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Juha Yli-Rajala, Konsernijohtaja

Päätösehdotus

Esitetään valtuuston päätettäväksi:

Perussuomalaisten valtuustoryhmän valtuustoaloite ja siihen annettu lausunto merkitään tiedoksi.

Aloite ei anna aiheutta toimenpiteisiin.

Perustelut

Perussuomalaisten valtuustoryhmä (ryhmän puolesta valtuustoaloitteen on allekirjoittanut valtuustoryhmän puheenjohtaja Lassi Kaleva) esittää 17.8.2020 jättämässään aloitteessa, että kaupunki luopuu pormestarimallista 1.6.2021 alkaen ja että kaupungille valitaan kaupunginjohtaja aina seitsemän vuoden määräajaksi kerrallaan. Lisäksi valtuustoaloitteessa ehdotetaan, että apulaispormestarien sijaan kaupunkiin valitaan palvelualueiden johtoon apulaiskaupunginjohtajat aina viiden vuoden määräajaksi kerrallaan. Esitystä perustellaan valtuustoaloitteessa sillä, että pormestarimalli ei ole osoittautunut toimivaksi ja pormestarimallin aikana Tampereen talouden hoito ei ole ollut onnistunutta.

Tampere siirtyi ensimmäisenä kuntana Suomessa pormestarimalliin vuonna 2007, josta lähtien kaupungin johdossa on toiminut päätoiminen luottamushenkilö eli pormestari. Pormestari toimii sekä kaupunginhallituksen puheenjohtajana että kaupungin johtajana. Pormestari määrää kaupunginhallitukselle esiteltävien asioiden valmistelun suuntaviivoista sekä johtaa kaupungin hallintoa, taloutta ja muuta toimintaa. Pormestarin kautta tieto kulkee poliittisesta tahdosta valmistelijoille, ja hän antaa vastaavasti poliitikoille valmistelusta tietoja päätöksenteon tueksi.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä.

Valtuusto valitsee varsinaisista valtuutetuista pormestarin ja apulaispormestarit vaalikaudeksi eli neljäksi vuodeksi kerrallaan. Pormestari voidaan valita uudelleen, sillä toimikausien määrää ei ole rajoitettu. Valtuusto voi erottaa pormestarin tai apulaispormestarin enemmistöpäätöksellä kesken toimikauden, jos hän ei nauti valtuuston luottamusta. Tampereen neljä apulaispormestaria vastaavat lautakuntien puheenjohtajina lautakuntien johtamisesta.

Pormestarin tehtävät perustuvat hallintosääntöön sekä valtuuston ja kunnanhallituksen päätöksiin. Pormestari ohjaa yhdessä kaupunginhallituksen ja konsernijohtajan kanssa kaupunkikonsernia sekä vastaa konsernivalvonnan järjestämisestä.

Pormestarimalliin siirtymistä edelsi Tampereella varsin perusteellinen selvitystyö ja poliittinen keskustelu. Malliin siirtymistä perusteltiin erityisesti sillä, että se tuo näkyville poliittisen johtajuuden kasvot. Pormestari on valtuutettu, eli kansalta valtakirjan saanut luottamushenkilö. Hän johtaa kaupunkia ja vastaa tehdyistä päätöksistä kuntalaisille.

Toisena keskeisenä perusteluna oli poliittisen päätöksenteon saaminen mukaan jo asioiden valmisteluun. Tavoitteena oli myös selvittää rajoja virkamiestoiminnan ja politiikan välillä. Pormestarilla on mandaatti johtaa myös sellaisia asioita, jotka ovat luonteeltaan poliittisia ja edellyttävät poliittista tarkoituksenmukaisuusharkintaa.

Tampereen kaupungin pormestarimallista on tehty tutkimuksia ja selvityksiä. Vuonna 2015 Tampereen yliopiston tutkijaryhmä arvioi tutkimusraportissaan ”Syytön, sankari vai konna? - Tampereen toimintamallin arviointi” pormestarimallin vaikutuksia talouden kehitykseen. Tutkijaryhmä totesi, että tarkka vaikutusten selvittäminen on erittäin hankalaa, koska ei tiedetä sitä, miten kustannukset olisivat kehittyneet, jos kaupunki olisi jatkanut entisellä toimintamallilla. Toimintamallin aikana on tapahtunut paljon mallista riippumattomia muutoksia, joista osa on yhteisiä kaikille suurille kaupungeille. Lisäksi Tampereen toimintamallissa on ollut myös muita merkittäviä piirteitä pormestarimallin lisäksi, jotka selittävät kehitystä (erityisestä tilaaja-tuottajamalli josta luovuttiin viimeisimmän toimintamallin uudistuksen yhteydessä). Tutkijat kuitenkin totesivat, että Tampereen kustannusten kasvu oli hitaampaa vuonna 2007 käynnistyneen toimintamallin aikana kuin mallia edeltävänä aikana. Samaan aikaan kuuden suurimman kaupungin keskimääräinen kustannuskehitys oli päinvastainen. Samassa tutkimuksessa todettiin, että pormestarin tehtävä saa Tampereella hyväksyntää ja sillä on laaja kannatus.

Tampereen kaupunginhallitus kävi 30.11.2020 keskustelun Tampereen toimintamallin tilannekatsauksesta. Tuossa keskustelussa oli esillä Tampereen kaupungin pormestarimalli ja esittelyt muiden isojen suomalaisten kaupunkien pormestarimalleista. Keskustelussa ei todettu muutostarpeita nykyiseen pormestarimalliin. Muutostarpeita ei nostettu

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä.

esille myöskään vuoden 2021 kuntavaalien jälkeen. Pormestarin lisäksi valittiin neljä apulaispormestaria aiemman kolmen apulaispormestarin tilalle. Käyty keskustelut ja tehdyt ratkaisut osoittavat, että Tampereen kaupunginvaltuuston selvä enemmistö pitää pormestarimallia tarkoituksenmukaisimpana johtamistapana.

Tampereen yliopiston tutkijaryhmä Anni Jänntti, Arto Haveri ja Jenni Airaksinen ovat Politiikka-lehden artikkelissaan (Politiikka 2021, 63:2, s. 135 – 157) ”Pormestarimalli kuntajohtamisen muotona” käsitelleet pormestarimalliin liittyviä tavoitteita, odotuksia ja uskomuksia. He toteavat artikkelissaan, että virkajohtajamallin sijaan Euroopassa valtavirtaa on pormestarimalli, mutta Suomessa pormestarimalli on vielä verraten uusi ja harvinainen johtamismalli. Tutkijaryhmä toteaa artikkelissaan, että pormestarimalliin liittyvä suomalainen tutkimus on toistaiseksi ollut varsin vähäistä. He tuovat esille ulkomaisiin tutkimuksiin pohjautuen sen, että samoja argumentteja käytetään perustelemaan virkajohtamismallin tai pormestarimallin hyötyjä ja haittoja. He toteavat, että toimintaympäristö vaikuttaa siihen, kummalla paradigmatella on milloinkin mahdollista nousta hallitsevaan asemaan. Esimerkiksi tiettyjen arvojen korostuminen, esimerkiksi kasvun tavoittelu, antaa tukea pormestarimallille, kun taas jossain tilanteessa esimerkiksi eettiset ongelmat hallinnossa voivat kääntää keskustelun virkajohtamismallin kannalle.

Tampereen kaupungin toimintamallin päälinjoista päätökset tekee kaupunginvaltuusto. Valittava johtamismalli on seurausta toimintaympäristön muutoksista ja poliittisesta tarkoituksenmukaisuusharkinnasta.

Tiedoksi

Reija Linnamaa, Lassi Kaleva, Perussuomalaisten valtuustoryhmä

Liitteet

1 Valtuustoaloite - Perussuomalaisten valtuustoryhmä

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä.

Muutoksenhakukielto

§97

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta tai kunnallisvalitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee:

-vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (KuntaL 136 §)

-virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista ja viranhaltija on jäsenenä viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa (KVhl 50 § 2 mom.)

-etuosto-oikeuden käyttämättä jättämistä (EtuostoL 22 §)